

Simó Gómez Polo (1845-1880), Pintura Realista del XIX, per Júlia Costa

Júlia Costa, escriptora

Simó Gómez Polo (1845-1880) va ser un important pintor realista, de vida breu, que va tenir el seu estudi i la seva llar al Poble-sec. La vida d'aquest pintor va restar tan lligada al barri que l'any 1923 quan Feliu Elias va rebre l'encàrrec d'escriure un estudi sobre l'artista el va titular *Simó Gómez. Història verídica d'un pintor del Poble-sec*. Aquest llibre es va editar a Barcelona, gràcies a les *Edicions de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art de la Ciutat*, l'any 1923. La Junta, en aquells anys, va encarregar diferents treballs biogràfics sobre pintors catalans remarcables. Feliu Elias va poder comptar amb molts testimonis vius encara que havien conegut el pintor, mort l'any 1880.

La importància de la pintura en aquella època era immensa, així com el gravat, al qual es va dedicar un germà de Simó, Enric. La temàtica de l'època es limitava al retrat, imprescindible fins a la popularització de la fotografia així com a l'estampa religiosa o històrica de grans dimensions, amb referents romàntics que idealitzaven el passat. La gent feia cues per tal d'anar a veure quadres d'aquest tipus, com en el cas del quadre *Bòria avall* i d'altres, a la Sala Parés.

L'època va ser de grans canvis per a la ciutat i per a les idees. La caiguda de les muralles va coincidir amb l'esclat de la industrialització, amb les idees anarquistes utòpiques, amb el catalanisme emergent. Avui estem molt més acostumat als canvis però aleshores no era ben bé així. El segle XIX encara ens es força desconegut a causa de la seva complexitat i inestabilitat política.

El pintor i la seva època

Simó Gómez va néixer el 1845. El seu pare era d'Oriola i la seva mare de Daroca. Són un exemple d'aquells primers immigrants que provenien de la Catalunya rural o bé de València i Aragó. Es van instal·lar al carrer de Trentaclaus i van muntar un comerç de venda a la menuda, de material per a soldats i militars. La zona era aleshores profundament casernària. En aquestes botigues s'hi venien botons, mistos, llustre per a sabates, canons d'agulles, petaques, paper d'escriure, espelmes i llibres com ara *El Secretario de los enamorados* o la *Historia de las Escuadras de Catalunya*, cordons, claus, guants, galons, mitjons o passamaneria de reglament.

El pare, que també havia regentat una cantina militar, va estar durant molts anys malalt i la mare, una dona emprenedora i treballadora, va tenir cura de la família. Amb els estalvis es va fer construir la casa del Poble-sec, on va tenir estudi i casa el pintor després de casar-se, i també s'hi va instal·lar un talleret de gravat per a l'Enric i un altre germà, Anton, que va morir jove. La relació de Simó amb el seu germà Enric s'ha comparat a la dels germans Van Gogh. Simó va tenir sempre un caràcter estrany i inconstant, amb alts i baixos, calia protegir-lo i vigilar-lo, és possible que avui se li diagnosticués algun problema mental, potser bipolaritat i segons alguns testimonis patia epilèpsia. La família va fer tot el possible per tal que millorés els seus dots naturals per a la pintura i el dibuix. Va aprendre amb gent com Eusebi Planas i Martí Alsina i va fer un breu viatge a París i un altre a Madrid. Era freqüent copiar les obres dels grans pintors clàssics, per tal de fer pràctiques i també de comercialitzar-les.

El Poble-sec d'aleshores era gairebé rural i apartat de la ciutat per les muralles, una mena d'indret feréstec i remot. Tothom es coneixia. Un dels indrets de gresca més famosos era el *Jardín Asiático*, una mena de casino de poble on es bevia i jugava. El pintor en va ser un fidel visitant, noctàmbul impenitent i bohemí i després acostumava a continuar la diversió altres indrets, de vegades acompanyat per gitanes joves que feien de models dels pintors de l'època. Al matí de vegades els alumnes jovenets que assistien

al seu taller esperaven fent tabola que es llevés. El pintor es va casar jove i enamorat però el seu tarannà va fer patir molt la dona, Rosa Font. Dels fills que va tenir tan sols un va sobreviure, també es deia Enric i es va dedicar al gravat en els prestigiosos Clixés Furnells, amb una filla de l'amo dels quals es va casar.

Enric, el gravador, era un home culte, bonhomiós, proper a l'anarquisme utòpic i pacifista i que assistia a moltes tertúlies, a l'Ateneu, al Lyon d'Or. En aquestes tertúlies coincidia amb gent com ara Domènech i Montaner, Guimerà, Ixart, Sebastià Farnés, Peius Gener, Milà i Fontanals, José Zorrilla, Pereda o Galdós quan feien estades a Barcelona, així com Verdaguer i el seu amic Jaume Collell. Molts d'aquests personatges van visitar el taller de Simó Gómez. També pintors com Joan Brull o Cusachs van passar, com alumnes, pel taller de Simó Gómez. Joan Brull és un altre cas d'un molt bon pintor una mica oblidat.

Va ser aquella una època de bullangues constants a Barcelona i altres poblacions catalanes, espontànies o mal dirigides, d'agitació política en resposta al conservadorisme de la monarquia i de l'església, el cap visible de la qual era el ranci Pius IX. Va ser l'època del pare Claret, de Sor Patrocini, d'un catolicisme pintoresc i ple de miracles estranys que topava de forma aspre i violenta amb l'arribada de les idees socialitzants. També eren freqüents les epidèmies de grip, de febre groga, de còlera, el bandolerisme, i una gran inestabilitat en el medi rural a causa de les guerres carlistes. De tot plegat ens n'han quedat molts testimonis en la literatura.

Simó Gómez no va poder aconseguir una plaça a Llotja, en un concurs en el qual va presentar un quadre sobre el tema del penediment de Judes i en la qual tant ell com la família havien posat moltes esperances. La plaça la va guanyar Antoni Caba, de fet era un pintor més gran i també remarcable però allò va afectar molt el difícil caràcter del pintor. Tot i que a Llotja va donar algunes classes no va poder comptar amb un sou estable. A causa del seu caràcter també va refusar la possibilitat d'instal·lar l'estudi a la ciutat, en concret en un pis acabat de construir a la Plaça de Sant Jaume, propietat de la família d'unes alumnes seves benestants. La família va tenir relacions amb gent important de l'època, va ser veïna dels Pidelaserra, els pares de Marià Pidelaserra i va acollir i protegir el pianista Vidiella.

Pel febrer de 1880 Simó Gómez estava malalt però va insistir, malgrat els precés de la família, a sortir de nit, una nit freda i plujosa. L'endemà es va agreujar i després de quatre dies va morir de matinada, al costat del senyor Pidelaserra. La premsa de l'època li va dedicar números especials i homenatges diversos. A la Sala Parés es va fer una exposició extraordinària, amb una tómbola a benefici de la vídua i el fill.

Enric, el germà, va romandre solter i va veure com l'arribada de la fotografia desplaçava el gravat de les publicacions i es va dedicar a d'altres negocis que no li van anar bé. Va morir l'any 1911 i va veure com el barri esdevenia un suburbi i com s'hi instal·laven un munt de tallers de petites indústries a més d'atapeir-se de forma ràpida de cases de pisos. Malauradament era a punt de formar uns joves que volien recuperar l'art del gravat i hi havien sol·licitat el seu mestratge. Una de les germanes, Teodora, a qui deien Lola, es va casar i va tenir fills i néts i va esdevenir un testimoni important quan Elias, l'any 1923, escriu la biografia de Simó Gómez.

Simó Gómez era un realista convençut però tampoc no va ser a temps de conèixer les noves tendències pictòriques emergents. El seu germà l'ajudava a triar els temes, els títols dels quadres i fins i tot cercava vestuari barat per a la gent que li feia de model, bàsicament la família, els alumnes, coneguts i veïns del Poble-sec. En els seus claroscurs es nota la influència clàssica, de Rembrandt, de Velázquez i Zurbaran. Un dels seus retrats, el del moblista Vidal, pare de la pintora Lluïsa Vidal, és impressionant i es considera un dels millors retrats del seu temps, en l'àmbit espanyol.

Les modes en pintura i en l'art en general van canviar molt en poc temps. Es va fer alguna exposició retrospectiva sobre el pintor, la darrera l'any 1948, però després el seu estil es va fins i tot menystenir, de

forma injusta. Al MNAC es conserva un fons important de la seva obra però no es pot veure sencer i la remodelació actual ha potenciat d'altres tendències i d'altres autors posteriors. Tot i que en els darrers anys hi ha hagut una certa revalorització del realisme sempre es parteix de la figura dels pintors francesos, cosa que caldria relativitzar.

El llibre de Feliu Elias sobre el pintor, a més d'explicar-nos gairebé amb clau d'humor la biografia del personatge i la dels seus familiars més propers, ha esdevingut una interessant vista panoràmica del Poble-sec, de la ciutat de Barcelona i de l'època, d'aquell segle XIX amb tanta inestabilitat política, tants canvis en els costums i les tendències, tanta inseguretat econòmica i unes diferències socials immenses. Durant uns anys el barri del Poble-sec va aplegar la presència de molts artistes fins al punt de ser titllat de *Montmartre català*, com si sempre s'hagués de comparar tot amb el país veí. Avui de nou hi podem trobar un munt de tallers de pintors, ceramistes i artesans que, potser sense saber-ho, recuperen la tradició dels seus inicis.

Sobre Simó Gómez i molts altres pintors d'aquells anys, és una llàstima el menyspreu i l'oblit que es va generar al seu entorn un cop desapareguts. Primer van esclatar el Modernisme i el Noucentisme i més endavant, les avantguardes. La Guerra Civil i les seves conseqüències també van contribuir a augmentar el trencament amb el passat. Caldria una exposició seriosa i la publicació d'un catàleg actualitzat de l'obra del pintor per tal de donar-lo a conèixer a les noves generacions. Amb totes les limitacions que la necessitat de guanyar-se la vida i l'encotillament de la pintura d'aquells anys imposava, la trajectòria de Simó Gómez i els seus millors quadres ens mostren un pintor de categoria, amb una vida truncada de forma prematura i que mereix un lloc important en el conjunt de l'art català del segle XIX.

Referències

Elies, Feliu (1923). *Simó Gómez. Història verídica d'un pintor del Poble Sec*. Barcelona: Edicions de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art de Barcelona.

Fontbona, Francesc (1983). *Història de l'Art Català. Volum VI*. Barcelona: Edicions 62.

Gomez Moreno, María Elena (1999). *Historia general del Arte. Volumen XXXV*. Madrid: Espasa-Calpe.

Maragall i Noble, Joan Anton (1975). *Història de la Sala Parés*. Barcelona: Editorial Selecta.

Sacs, Joan (1924). *Joan Brull. Evocació d'un pintor barceloní del temps del modernisme*. Barcelona: Galeries Dalmau.

Per citar l'article: Costa, J. (2014). Simó Gómez Polo (1845-1880), Pintura Realista del XIX. *Catxipanda*, 1(1). Recuperat (data de visualització), a <http://wpu.ir/j2de7>